

CALLISTO

(AZ ÁTVÁLTOZÁSOK MÁSODIK KÖNYVÉBŐL)

Ekkor a főisten végigsétált a hatalmas
mennyei bástyafalon, nem tette-e tönkre a tűzvész,¹
ép-e vagy omladozik. De mivel rendben van a védfal,
s sziklaszilárd, letekint, hogy a földön lássa az ember
munkáit. Lesi Arcadiát. Kedvence e tájék.²
Visszacsinálja a lány forrászubogást, a folyókat,
újra bozsonghat a hab, gabonát ad a földnek, a fákra
lombozatot bűvöl, s a kopár erdők kivirulnak.
Föl-le amíg járkál, nonacrisi³ szűzre figyel föl,
s érzi a vágy tüzeit, felperzseli csontig a húsát.
Ő sose font gyapjúfonalat, nem szőtte a szálát,
nem fodrozta haját, a ruháján ócska kapocspánt,
elhanyagolt fürtjét a világos hajszalag óvta,
olykor lándzsát fog, máskor meg az íja feszül meg.
Ő Phoebe⁴ katonája, a Maenalonon⁵ nem akad más,
Trivia kit jobban kedvel. De örök hatalom nincs.
Útja felét a nap is megjárta magas fogatával,
szűz liget árnyai közt fölbukkant ekkor a széplány,
válláról tegzét teszi fűbe, az íja elernyed,
földre hever, mit a zöld pázsit puhasága beburkol,
tarka tegeztokjára lehajtja fejét pihenőre.
Védtelenül meglátta a lányt Jupiter leheverni:

¹ Callisto történetét nem sokkal Phaethon tragikus története előzi meg, melynek eredményeképpen felborul a világ harmóniája, s a főisten ezt igyekszik helyrehozni.

² Egyes vélekedések szerint ugyanis Jupiter Arcadiában született.

³ Nonacris: város Arcadiában.

⁴ A hold és a vadászat istennője, Diana. Dianára utal a Trivia szó is.

⁵ Hegy Arcadiában.

„Isteni alkalom ez! Feleségem meg sose tudja!
Vagy ha netán mégis, nem bánom, szidjon akárhogy!” –
szólt s felvette Diana ruháit s teste alakját,
majd színlelt: „Ó, szűz követőm, mondd, merre vadásztál?
Melyik hegyháton?” Felpattant pázsit öléből
erre a szűz: „Áldott légy, istennő, Jupiternél
is fénylőbb! Azt sem bánom, ha megorrol ezért rám!”
Hallja, kacag, s örül is Jupiter: túlnőtte magát is!
Megcsókolja a lányt: nem szűzet sejtet a csókja!
Szólna vadászatról, hogy hol járt, ámde szorítják,
sőt: ölelik, s a lopott nász fölfedi végül a tettet.
Küszködik ő, ahogyan küzdhet nő férfierővel,
(bár látnád, Saturnia,⁶ ezt, lágyulna a szíved!)
harcol, gyötrődik, de legyőzheti egy fiatal lány
tán a magas Jupitert? Diadalmasan indul az égbe
végül a főisten, s a leány ligetét megutálja:
bűne tanúi a fák! Siet és tegzét odahagyja
kis híján, nyilait s íját, mely lóg a faágon.
Jön ragyogó csapatával a szűz Dictynna⁷ a bérces
Maenalonon, büszkén, hisz sok pompás vadat ejtett,
s mert meglátta a lányt, odahívta. De az menekült, mert
attól félt, Jupiter maszkírozhatta magát el.
Ám meglátta a nimfacsapat csacsogó közeledtét:
nem lehet ármány ez! S beleolvadt szűz seregükbe.
Jaj, de nehéz leplezni: az arc ki ne vallja a vétket!
Földre szegett fővel baktat, nem, mint ahogy eddig!
Régen az élen járt, s társként kísérte az úrnőt,
most hallgat, s pirul is, s ez felfedi: vérzik erénye!
Hogy már nem szűz, azt vagy ezer jelből kitalálná
könnyen az istennő, s már sejti a nimfasereglet.
S íme, kilencedszer kerekült ki a holdnak a szarva,
testvér napfénytől pilledten az isteni úrnő
némi vadászat után hús berket lelt, csobogó, lágy
kis patakot, homokos partját nyalogatta vizével.

⁶ Iuno, Iupiter felesége.

⁷ Diana újabb neve.

Dícsérgette a berket a lábát dugva a habba,
dícsérgette az árt és szólt: „Itt senki se láthat,
mártózzunk meg meztelenül habözönbe merülve!”
Parrhasis⁸ áll vörösen. Vetkőzik közben a többi.
Ő totojászott csak, de a leplét végre letépték,
és a pucér testén látszott dudorodni a bűne.
Áll rémulten, ölet a kezével leplezi bőszen,
Cynthia⁹ ráförmed: „Szűz forrásom be ne mocsold!
Szent ez a víz!” És elkergette a nimfacsapatból.
Jól sejtette a Mennyrázó tisztos neje mindezt!
Várta az alkalmat, hogy iszony bosszúja lesújtson.
Nem volt késlekedésre idő, fattyút szül az ágyas,
(Juno bár fájlalja, de) megszületik fia, Arcas.
Forr az epéje, ahogy ránéz, vizslatja az asszonyt:
„Ronda ribanc! Ez kellett még! Ez túl sok a jóból!
Még gyerek is! Nyíltan bizonyítja szülésed a férjem
kéjgéseit, és rám hozza megint csak a szégyent!
Megkapod azt, ami jár! Szépségedet elveszem immár,
mely, te galád, neked és Jupiternek is édes öröm volt!”
Így szólt és a haját megtépve lelökte a porba,
karját égre emelte a lány, könyörögve esengett:
ám ez a kar mancs lett, feketéllő szőr lepi sűrűn,
görbül a kéz, horgas karmok meredeznek az ujján:
már lábként szolgál! Gyönyörű száját Jupiter még
dícsérgette, de most eltorzult medvepofává.
Hogy ne esenghessen, s kérlelni ne tudja szavakkal,
lányhangját veszi el: dörmög, durvult dühe dörren,
félelmet keltő a rekedt és durva torokhang.
Emberi elméjét őrizte azonban a medve,
nem múló kínját jól jelzi, ahogy nyög, ahogy sír,
bár keze mancsá vált, fölemelte a csillagos égre,
bár szava nincs, mégis Jupitert vádolja, a hűtlent.
Hányszor kódorgott, nem lelt nyugodalmat a fűben,
egykori háza előtt, a saját földjén fut a lába!

⁸ A Parrhasiából származó Callisto más néven.

⁹ Diana újabb neve.

Hányszor kergették a kutyák föl a bércre csaholva,
bárha vadász volt, most a vadászok elől menekülhet!
Hogy már medve, feledte, iszonnal félt a vadaktól,
s nőstényként a hegyekben a hím medvét kikerülte.
Farkasfalka ijeszti, pedig köztük van az apja!¹⁰
Jött a Lycaon-sarj Arcas, nem sejtve, hogy anyját
látja! Kamasz lett már, háromszor öt éve virágban,
s persze, vadászni akar, s a vadászhaló-feszítéshez
alkalmas helyeket fürkészt Erymanthusi¹¹ fák közt.
Anyjához közelít, aki Arcast nézi kitarván:
mintha felismerné! Hátrál a fiú, menekülne,
megrémíti a szem, mely rászégeződve kivillan,
s vészjóslón bámul! Miután közelebb jön az anyja,
ó, a bolond, gyilkos nyilvesszőt szán anyaszívbe.
Végül a főisten nem tűri a bűnt el, a szárnyas
szél szárnyán fölkapja a nőt s a fiát a magasba:
csillagkettőssé változnak az éjjeli égen.
Felmérgedt Iuno, meglátta a nőt, ahogy izzik
csillagözön közepén, s lemerült Tethyshez, az őszhöz
s Oceanushoz, a vénhez:¹² az istenek is becsülik rég
mindkettőt. Jöttének okát bőszen magyarázza:
„Égi királynőként, hogy mért szállottam a vízbe?
Hogy mi okom volt rá? Újabb nő trónol az égen!
Hogyha az éjszaka majd bakacsinba takarja egünket,
meglátjátok a két új csillagképet, a bűnét,
szörnyen fáj nekem ez, nem tóditok, magasan van,
ott, hol a tengelyt legszorosabban fogja az égöv.
Él-e ki még retteg megsérteni égi hatalmam,
hogyha a megtorlás hasznára van úgyis a végén?
Mekkora nagy tettek! S a hatalmam súlya milyen nagy!
Ember nem lehetett – istennő lett! Ez a művem!
Bűnéért jutalom! Lám, ennyit is ér a hatalmam!
Medvepofáját emberivé mért nem teszi újra?

¹⁰ Lycaon (Arcadia királya és Callisto apja) farkassá változott. Történetét Ovidius az előző könyvben mesélte el.

¹¹ Hegység Arcadiában.

¹² A tengerhez és az óceánhoz.

Argosi szép Íót már egyszer visszacsinálta!¹³
Mért nem kerget el engem, a nászágyába ha ő kell?
És az apósának mért is nem tartja Lycaont?
Hogyha netán hat rátok a sorsom, vén nevelőim,
majd ez a hét Trion¹⁴ itt sose lássa a kék habok árját,
tűnjön a csillagzat, mely bűnéért van az égen,
szent és tiszta habokban a cafka ugyan ne fürödjék!”

CSEHY ZOLTÁN fordítása

¹³ Io történetét Ovidius már korábban elmesélte: a lány előbb tehénne változott, majd később visszanyerte emberi alakját.

¹⁴ A Nagymedve-csillagkép csillagai.